

ZONGULDAK KÖMÜR JEOPARKI KÜLTÜREL DEĞERLER ÇALIŞMA GRUBU ARKEOLOJİ SUNUMLARI - 1

Doç. Dr. F. Gülden EKMEN

“Zonguldak’ın En Eski Sakinlerine
Ait Süs Eşyaları: İnönü Mağarası
Kalkolitik Çağ Boncukları”

Doç. Dr. Hamza EKMEN

“İnönü Mağarası: Zonguldak
Dağlık Peyzajında Prehistorik Bir
Yerleşim”

Doç. Dr. Şahin YILDIRIM

“Roma İmparatorluk Dönemi Antik
Tieion Limanı”

ZONGULDAK KÖMÜR JEOPARKI

Doç. Dr. F. Gülden EK MEN

**ZBEÜ - Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı Başkanı**

“Zonguldak’ın En Eski Sakinlerine Ait Süs Eşyaları: İnönü Mağarası Kalkolitik Çağ Boncukları”

ÖZET: Anadolu’nun çeşitli yerlerinde yapılan kazılarda ele geçen süs eşyaları, maddi kültürün önemli bir parçası olarak hem ritüel, hem de sosyal bağlamlarda sembolik bir öneme sahiptir. Bu materyaller çoğu zaman basit olarak bir süslenme öğesi olarak değerlendirilse de, ona sahip olan kişinin gücünü ya da statüsünü artıran, hatta ait olduğu kültürün uzak mesafe ilişkilerinden, teknolojisine varana kadar birçok konuya ışık tutan detaylar bütünüdür.

Anadolu'nun Batı Karadeniz kıyısında, Zonguldak ilinde bulunan İnönü Mağarası'nda son yıllarda yapılan kazılarda süs eşyaları ile ilgili önemli bir bulguya rastlanmıştır. Mağaranın V. tabakasında ana kayanın üzerinde bulunan küçük bir çömlek içinde 10.198 adet boncuk bulunmuştur. Büyük çoğunluğu steatitten üretilen boncukların 93 tanesi akikten, 27 tanesi altından, 1'i ise elektrumdan üretilmiştir. Mağaranın ilk sakinlerine ait bu konteks içindeki altın boncuklar, Balkanlar'da yapılan kazılarda bulunan erken tarihli örneklerle tipolojik ve kronolojik açıdan büyük bir uyum göstermektedir. Bu sayede, İnönü Mağarası altın boncukları, coğrafyamızda altın kullanımının Kalkolitik Çağ'da başladığına dair kanıtlar sunmuş ve şimdilik Anadolu'da insan elinden çıkmış en eski altın eserler olarak literatüre geçmiştir.

Aynı buluntu topluluğu içinde yer alan karnelyan boncuklar, Balkanlar'da Varna ve Durankulak gibi mezarlık alanlarında bulunan çağdaşları ile yakın benzerlik göstermektedir. Ayrıca, bu karnelyan boncukların üretim sürecinin çeşitli aşamalardan oluştuğu ve bu süreçte çört ya da yeşimtaşından (jasper) yapılmış delicilileri olan yay matkapların kullanıldığı anlaşılmıştır.

Steatitten yapılmış boncuklar ise Anadolu'da Kalkolitik Çağ'da yaygınlaşan beyaz renkte boncuk modasının Zonguldak'ta ele geçen ilk temsilcileridir. Bu boncukların üretim tekniklerini anlamak için SEM-EDS analizleri yapılmış; detaylı görüntüleri polarizasyon mikroskobu ile elde edilmiştir. Bu çalışmalar, steatit boncukların, iç ana gövde/çekirdek ve dış kısım olmak üzere iki bölümden oluştuğunu ve ısı ile üretilindiğini ortaya koymuştur.

Bu bildiride, yukarıda bahsi geçen boncuklar hakkında detaylı bilgi verilecektir.

Anahtar kelimeler: İnönü Mağarası, Zonguldak, Altın, Steatit, Akik, Boncuk.

Doç. Dr. Hamza EK MEN

**ZBEÜ - Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölüm Başkanı
İnönü Mağarası Kazıları BİLİmsel Danışmanı**

“İnönü Mağarası: Zonguldak Dağlık Peyzajında Prehistorik Bir Yerleşim”

ÖZET: Batı Karadeniz bölgesi arkeolojik araştırmalar açısından uzun yıllardır ihmal edilmiştir. Zonguldak ili, Kdz. Ereğli ilçesi sınırları içinde bulunan Yassıkaya Mağarası'nda 2000 yılında gerçekleştirilen tek sezonluk kazı ve bölgenin iç kısımda bulunan Kastamonu ili, Devrekani ilçesi yakınlarındaki Kınık yerleşiminde yürütülen çalışmalar bölgenin tarihöncesi kültürlerinin anlaşılmasına yönelik yegâne veri sağlayan kazılar olma özelliklerini uzun yıllar korumuşlardır. 2017 yılında başlayan ve devam etmekte olan İnönü Mağarası kazıları ile birlikte bölgede arkeolojik kazılarla araştırılan yerleşimlere bir yenisi eklenmiştir. Bu nedenle, Yassıkaya ve İnönü Mağarası kazıları bölge arkeolojisi açısından önemli bir yere sahiptir. İnönü Mağarası aynı zamanda Batı Karadeniz Bölgesi'nde kazılarla araştırılan Klasik devirler öncesine tarihlenen çok tabakalı yerleşim yeri olması bakımından da ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

İnönü Mağarası'nda geçtiğimiz 5 yılda gerçekleştirilen kazılarda ulaşılan veriler, Batı Karadeniz kıyılarının tarihöncesi kültürler açısından son derece zengin ve özgün bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Mağarada elde edilen arkeolojik bulgular yanında farklı tabakalara ait radyokarbon tarihleri, bölgenin mutlak kronolojisi için neredeyse ilk verileri oluşturmaktadır. İnönü Mağarası'nda yürütülen kazılarda Kalkolitik Çağ'dan başlayarak aralıklarla Ortaçağ'a kadar uzanan 5 ayrı kültür katmanının var olduğu tespit edilmiştir. Farklı uzmanlık alanları tarafından incelenen bu bulgular üzerinde yapılan çalışmalar, bölgenin tarihöncesi dönemlere ait kültürel gelişimine ve bölgeler arası ilişkilerine ışık tutmaktadır.

Bu sunumda İnönü Mağarası kazılarında elde edilen verilerin bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Doç. Dr. Şahin YILDIRIM

Bartın Üniversitesi - Edebiyat Fakültesi - Sanat Tarihi Bölüm Başkanı

“Roma İmparatorluk Dönemi Antik Tieion Limanı”

ÖZET: Tieion antik kenti, Güney Karadeniz kıyı bölgesinin batısında, kimi antik kaynaklarca Bithynia ve Paphlagonia arasında sınır olarak kabul edilen Billaos Nehri'nin (Filyos) hemen yakınında yer almaktadır. Kent, MÖ 7. yüzyılın son çeyreğinde kurulan bir Miletos kolonisi olarak bilinmektedir. Antik kaynaklar bu koloninin Tios adında bir rahibin önderliğinde kurulduğunu aktarmaktadır. Akropolde yürütülen kazılar

sonucunda MÖ 7-6. yüzyıllarına tarihlendirilen İonia kökenli seramikler, kentin Miletos tarafından kurulduğunu doğrular niteliktedir. Bir liman kenti olarak Tieion, Karadeniz'in balık, şarap ve tahıl ticaretinin deniz rotasında yer almaktaydı. Kentte görülebilen yapılar arasında antik liman ve bu limana ait dalgakıranlar, akropolis üzerindeki Roma Dönemi tapınak kalıntısı, hamamlar, bazilika ve tiyatro gibi kalıntılar yer almaktadır. Bu haliyle Tieion tipik bir Roma şehri olarak karşımıza çıkmaktadır. Romalılar'ın kentte uyguladığı en önemli yapı projelerinden birisi de oldukça gelişmiş su temin sistemidir. Antik kentin batısında, Tios-Tieion akropolünü meydana getiren kayalığın hemen dibinde ise antik liman ve ona ait dalgakıranların kalıntıları bulunmaktadır. Pseudo-Sylax bu limanın kendi döneminde oldukça aktif bir şekilde kullanıldığını belirtmektedir. Limanın bu aktif kullanım durumu, burada bulunan çok sayıda gemi enkazıyla doğrulanabilir durumdadır. Tieion antik kenti liman rıhtımı, 2011-2017 yılları arasında ekibimiz tarafından arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılmış ve 2013, 2016 ve 2018 sezonları boyunca da denizde bulunan mendirekler ve de çok sayıda batık üzerinde araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmaların sonuçlarına göre; Roma Dönemi limanının bir tanesi kuzeybatıya, iki tanesi ise güneybatıya doğru uzanan üç dalgakıranlı, elips şeklinde bir plana sahip olduğu anlaşılmıştır.

Antik limanın kuzey ucunda bulunan mendirek kalıntısı
Pier located at the north edge of the harbour (© Ş. Yıldırım)

Res. 13 Antik limanın kuzey ucunda bulunan mendirek kalıntısı
Pier located at the north edge of the harbour (© Ş. Yıldırım)

f @ t g zonguldakgeopark

Zonguldak Kömür Jeoparkı
sosyal medya hesaplarını takip etmeyi unutmayınız.

